

Polyák Gábor: Médiaszabályozás, médiapolitika – Technikai, gazdasági és társadalomtudományi összefüggések

(Budapest – Pécs, Gondolat Kiadó –
PTE Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, 2015. 336 oldal,
ISBN 9789636935283)

Polyák Gábor monográfiája a mediaszabályozás és médiapolitika területén végzett több mint másfél évtizedes kutatói tevékenység és szakmai tapasztalat összefoglalásának tekinthető.

Amikor a szerteágazó tudományos és gyakorlati tapasztalatok jelen műbe történő beépítéséről beszélünk, akkor az alatt értjük a szerzőnek a felsőoktatásban végzett oktatói és kutatói munkájának,¹ az összehasonlító médiajog területén – többek között az Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet keretében – folytatott kutatói és szerkesztői tevékenységének, doktori disszertációjának² vagy éppen a legutóbbi időben a Mérték Médiaelemző Műhely vezetőjeként a médiapolitika és mediaszabályozás területén általa és kutatótársai által végzett kutatásoknak és készített elemzéseknek az összegzését.³

A mű alapvetően három részre tagolódik. Első része a médiarendszer és médiapolitika területén kalauzolja el olvasóit. Ebben megismerkedhetünk egyrészt a médiarendszer felépítésével és az annak alapjául szolgáló médiaértéklánc komplex struktúrájával is, melynek működése megértését – a szakirodalmi hivatkozások mellett – a vonatkozó uniós szabályozás és esetjog ismertetése segíti. Mindenképpen fontos hangsúlyozni azt a gondosságot, amellyel a szerző figyelemmel volt a mediaszabályozás és -politika legaktuálisabb kérdéseire. Így például már a mű elején beilleszti és tárgyalja az egyre nagyobb szabályozói kihívásokat jelentő közösségi médiával, illetve az ún. OTT (*over-the-top*) szolgáltatásokkal kapcsolatos kérdéseket. Az első rész médiapolitikával foglalkozó fejezetéből kiderül, hogy a szerző a mediaszabályozás tág fogalmát használja a kötetben, ugyanakkor e fogalom legmeghatározóbb elemeinek a technológiai és gazdasági tényezőket tartja, melyek bővebb elemzését a kötet harmadik része kínálja számunkra. A médiapolitikával foglalkozó fejezet a fogalom meghatározása mellett bevezeti az olvasót annak eszköz- és célrendszerébe, döntési folyamatába, illetve bemutatja legmeghatározóbb nemzeti és nemzetközi szereplőit, külön kiemelve az Európai Unió médiapolitikájának kereteit.

¹ L. például GÁLIK Mihály – POLYÁK Gábor: *Médiaszabályozás*. Budapest, KJK–KERSZÖV, 2005.

² POLYÁK Gábor: *A médiarendszer kialakítása – A piacra lépés és a hozzáférés alkotmányjogi, közösségi jogi és összehasonlító jogi elemzése*. Budapest, HVG–Orac, 2008.

³ POLYÁK Gábor – USZKIEWICZ Erik (szerk.): *Foglyul ejtett média – Médiapolitikai írások*. Budapest, Gondolat, 2014.

A monográfia második része a nyilvánosság kérdéskörét járja körül, melynek alakítása a médiapolitika egyik legfőbb céljának tekinthető. A második rész három fő fejezetre tagolódik, melyek közül az elsőben az olvasó a nyilvánosság fogalmával, értelmezésével, a demokráciában betöltött funkciójával kapcsolatban kap egy alapos áttekintést, illetve bemutatásra kerül annak médiapolitikával kapcsolatos összefüggésrendszere. A szerző itt tárgyalja a média pluralizmusának és sokszínűségének alapelvét is, mely a médiapolitika és -szabályozás legmeghatározóbb elvének tekinthető. Ehhez kapcsolódóan mutat be az „ideális” demokratikus nyilvánosságot veszélyeztető kockázatok közül kettőt (újságírók helyzete, politikai párhuzamosság), és elemzi őket, illetve beszél a médiahatás kérdéséről, mint a szabályozást befolyásoló tényezőről. A médiahatás problémájához szorosan hozzátartozik a tudatos médiahasználat, a médiaműveltség kérdése, amelynek az internetes kommunikáción alapuló világban egyre jelentősebb szerepet kell biztosítani a szabályozónak, ennek a kérdésnek a kötet második része végén külön figyelmet szentel a szerző.

A kötet harmadik, befejező része, melynek középpontjában tulajdonképpen a média gazdasági felfogása áll, tekinthető a legterjedelmesebbnek. A záró rész tulajdonképpen a technológiai és gazdasági tényezőknek a mediaszabályozásra és -politikára gyakorolt hatását elemzi, ennek megfelelően ez a rész két külön fejezetre oszlik. A harmadik rész nyitófejezetének külön értéke, hogy bemutatja: korántsem beszélhetünk leegyszerűsítve egy egyirányú hatásról. Azaz, annak ellenére, hogy a technológia az egyes médiatörténeti korszakokban, de különösen a digitális világban jelentős mértékben befolyásolja a médiapolitika és -szabályozás mozgásterét, az egyes médiapolitikai megfontolások, lépések mégsem tekinthetők a technológia „rabjának”, hanem sokkal inkább médiapolitika és technológia kölcsönhatásáról kell beszélnünk. Ez a fejezet elemzi egyben a terjesztési kapacitásokhoz való hozzáférés kérdését is. A zárófejezetben a szerző azt vizsgálja, hogy a média ‘üzleti vállalkozásként’ való felfogása mennyiben összeegyeztethető azokkal az értékekkel és ideákkal, amelyeket általában a médiának tulajdonítunk. Másként megfogalmazva: a média gazdasági, piaci jellemzői miként hatnak a médiarendszer szereplőinek döntéseire.

Ennek keretében a szerző tisztázza az egyes szereplők érdekeit, és elemzi a médiapiaci tevékenységeik kölcsönhatását. Beszél továbbá a médiapiaci liberalizációról és ezen belül a közérdekű szempontok érvényesíthetőségéről, a média finanszírozásának médiapolitikai jelentőségéről. A zárófejezeten belül is különösen érdekes lehet az olvasó számára azon állami beavatkozások gazdasági hatásának a bemutatása, melyek nem piaci megfontolásból (a médiatartalom minőségének ‘javítása’ érdekében) történnek. Itt a közszolgálati műsorszolgáltatásra, az egyes szubvenciókra, a műsorkvótákra és azok médiapiaci hatásaira kell gondolnunk.

A monográfiáról összegzően szólva elmondhatjuk, hogy tökéletesen megfelel annak a célnak, melyet Szíjártó Zsolt szerkesztői előszavában előrebocsát: a könyv „legfontosabb célja, hogy naprakész áttekintést nyújtson az egyetemi képzésben részt vevő hallgatók számára a média szabályozásával, működési kereteinek kialakításával foglalkozó kurrens társadalom-, média- és jogtudományi megközelítésekről.” A kötet ugyanis felkínálja olvasói számára a médiapolitika és -szabályozás elméleti kereteinek a megértését és működését, és ezeket nemzetközi és magyar gyakorlati példákkal teszi érthetővé. Emellett az érdeklődő olvasó megismerkedhet a releváns és aktuális magyar és külföldi szakirodalommal is.

NYAKAS LEVENTE